

Константюк Н.І.

У ПОШУКАХ ЕФЕКТИВНОЇ МОДЕЛІ ФІНАНСУВАННЯ УНІВЕРСИТЕТІВ

Проблема фінансування університетів має великий інтерес як для зарубіжних так й українських вчених та безпосередньо серед вищого керівного складу вузів протягом тривалого часу і є предметом жвавої дискусії. Університети стикаються з такими проблемами, як обмеження бюджетних фінансових ресурсів, зниження власних надходжень, демографічна криза, старіння населення тощо. Всі ці проблеми створюють жорстку конкуренцію між вищими навчальними закладами щодо їх фінансування, яке необхідне для забезпечення успішної діяльності університетів.

Але серед університетів в цій конкурентній боротьбі є переможці, котрі використовують різноманітні моделі фінансування в своїй діяльності. Метою нашого дослідження є вивчення та аналіз різних моделей фінансування університетів з можливістю подальшого застосування в діяльності вишів України.

Дослідження проблем фінансового забезпечення вищих навчальних закладів віднайшли відображення у публікаціях Т. Боголіб, І. Вахович, Ю. Волинчук, А. Даниленко, А. Колота, Р. Крамченко, В. Куценко, З. Лободіної, Е. Лібанової, Т. Оболенської, О. Петренка, Л. Яременко та ін. Питанню фінансування вищої школи приділяли увагу відомі зарубіжні вчені, серед яких Е. Аткинсон, Н. Барр, Г. Беккер, С. Беляков, В. Глухов, С. Жильцов, Е. Макгіннес, Дж. Стігліц, Е. Тоффлер, Т. Шульц, Л. Якобсон та ін. Однак існує необхідність постійного розвитку наукових поглядів на проблеми фінансового забезпечення розвитку вищої освіти і науки, їх орієнтації на зміни у світі, і, зокрема, в українському суспільстві, орієнтації на світові тенденції цивілізованого розвитку.

Вивчаючи досвід країн у сфері фінансування університетів, котрі мають вищі навчальні заклади з відмінною репутацією, можна зробити наступні висновки:

1. Фінансування університетів в країнах Європейського Союзу здійснюється переважно урядом, ця частка становить від 70 % до 90 % залежно від країни, решта фінансування припадає на приватні фонди.

2. Університети США фінансуються за рахунок державних коштів на 40 %, за рахунок приватних фондів здійснюється фінансування близько 60 % витрат університетів.

3. Українські університети фінансуються урядом на 50 %, і за рахунок приватних коштів - 50 %.

У всьому світі спостерігається тенденція щодо скорочення державних доходів. Уряди всього світу все більше борються з тягарем пенсій і зростанням витрат освіти, охорону здоров'я, інфраструктуру, безпеку та інші соціальні витрати. Виборці багатьох промислово розвинених країнах стають все більш консервативними, особливо у неприянні до оподаткування та витрат уряду, які вони вважають марнотратством. Багато Європейських країн, з їх дорогим соціальним забезпеченням, на яке витрачають від одної третьої до більш ніж половини ВВП, намагаються перекласти виробничі ресурси на приватний сектор і скоротити бюджетний дефіцит відповідно до вимог Європейської спільноти.

Уряди всього світу перебувають у боротьбі з політично і соціально обґрунтованими потребами в усе більш дефіцитних податкових надходженнях. У більшості країн світу, що розвиваються, і в багатьох країнах з перехідною економікою, конкуренцію державним доходам складають незабезпечені пенсійні зобов'язання, система соціального захисту, а також вартість погіршення стану навколишнього середовища.

Нарешті, якщо уряд у більшості країн, що розвиваються, залишається як і раніше основним джерелом доходів для вищої освіти, то маємо невтішну картину зменшення доходів державного бюджету для навчання студентів, залишаючи мало ресурсів для підвищення якості навчання, освоєння нових програм та інвестицій в наукові дослідження.

З огляду на глобальне скорочення державних фінансових ресурсів значної популярності набуває модель фінансування університетів за результатами діяльності (performance-based funding, PBF).

Модель фінансування університетів за результатами діяльності має ряд підтипів, найпопулярнішими з яких є фінансування на основі підписання контрактів між вузом та урядом щодо здійснення чітко вказаних видів діяльності чи виконання послуг, за які університет отримує державні кошти. Також не менш популярним є фінансування вузів на основі формули, відповідно до цього підтипу інституція отримує бюджетні кошти саме за досягнення певних заздалегідь визначених показників. Ці показники включені до формули, за допомогою якої визначається обсяг фінансування.

Вперше запровадження такої моделі відбулося в американському штаті Теннесі у 1978 році [7]. Згодом модель фінансування університетів за результатами діяльності поступово почали застосовувати в інших штатах. У 2015 році дану модель використовували у різній мірі для фінансування закладів вищої освіти у 32 із 50 штатів США. Здебільшого за допомогою цієї моделі надається лише частина фінансування — від 5 % до 50 %. Ще

п'ять штатів зараз поступово впроваджують модель фінансування університетів за результатами діяльності [7].

З середини 1990-х років країни Європейського Союзу поступово запроваджували модель фінансування університетів за результатами діяльності для фінансування певної частини витрат університетів. Станом на 2014 рік розрахунок обсягу державного фінансування за допомогою формули, що містить певні індикатори, здійснюється у 21 країні ЄС та в кількох окремих адміністративних територіях Німеччини, Іспанії та Великобританії [4, с. 18].

Дослідники поділяють показники, які включені до формули, на дві основні групи: індикатори витратності (input) та індикатори результату (output). До першої групи здебільшого відносять кількість студентів різних рівнів та програм, кількість викладачів або ж їх співвідношення. Друга група має ширший діапазон показників: кількість випускників, обсяг позабюджетних надходжень, кількість дослідницьких контрактів, показники цитувань, патентів, працевлаштування випускників, досягнення стратегічних цілей [4, с. 24]. Застосування тих чи інших показників залежить від цілей, які ставлять при запровадженні моделі фінансування університетів за результатами діяльності, та вихідних умов, у яких перебуває вищий навчальний заклад або ж вид їхньої діяльності (викладання, дослідження). Тобто універсальних показників, які дають однаковий ефект у різних системах, не існує.

При розподілі фінансування більшість освітніх систем використовують модель фінансування за результатами діяльності для навчання студентів, основним критерієм при цьому є кількість випускників; також дану модель часто застосовують при фінансуванні наукових досліджень, де береться до уваги кількість публікацій та фінансування наукових досліджень із зовнішніх джерел.

Різновидом моделі фінансування університетів за результатами діяльності є підписання контрактів, в яких узгоджуються визначені завдання між університетами та урядом або замовником послуг.

Фінансування вищої освіти у світі все частіше здійснюється на основі змішаних джерел, при цьому зростає частка власних коштів студентів, які зобов'язані платити все більше за свою освіту. Механізми розподілу витрат на навчання досить часто переглядаються, а при визначенні фактичних витрат на університет, на програму чи курс все частіше враховуються різноманітні показники ефективності. Фінансування науково-дослідної діяльності університетів в даний час все більше відрізняється від фінансування викладацької діяльності і враховує свої показники ефективності.

Багато урядів використовують конкурентні елементи в процесі виділення державних коштів для вищих навчальних закладів. Приклади включають в себе здійснення заходів ефективності за рахунок «формули фінансування», або розподіл ресурсів на основі оцінки проектних пропозицій. Відповідні форми для розподілу ресурсів за результатами діяльності можна знайти в більшості вищих навчальних закладів.

У практиці європейських університетів існує велика різноманітність фінансових моделей, які враховують ефективність діяльності вузу, але вони відрізняються залежно від виду діяльності вузу, наприклад одні фінансові моделі використовуються для навчання і зовсім інші для науково-дослідної активності. Коротко розглянемо найбільш популярні моделі фінансування, які активно використовуються у більшості європейських університетів, проте слід зазначити що в одному університеті може успішно поєднуватися кілька фінансових моделей.

Грантове фінансування сьогодні займає першочергові позиції серед фінансових механізмів розподілу державних коштів у більшості європейських університетах. За допомогою грантів фінансуються витрати на навчання, поточні операційні витрати та наукові дослідження. Університети є відповідальними за розподіл та перерозподіл такого фінансування всередині самого університету відповідно до своїх потреб. Вся сума грантового фінансування може бути визначена у різні способи: через попередні домовленості, на основі попередніх показників, через формулу фінансування чи виконання контрактів. Досить часто ці елементи поєднують, так частина грантового фінансування виділяється на основі домовленостей, інша частина отримується на основі укладених контрактів чи розраховується за формулою.

Крім того, все частішими стають випадки розподілу державних коштів на основі конкурентних змагань між університетами, що пов'язані з певними проектами. Згідно даного підходу кошти розподіляються між установами на конкурсній основі щодо представлених пропозицій в процесі конкурсного відбору. Ці кошти, як правило, виділяються на визначений проект або направлені на досягнення конкретних цілей чи пріоритетів, визначених спонсором.

В окремих випадках зустрічається спільне фінансування, його суть полягає в тому, що головний фундатор згоден на фінансування узгодженого виду діяльності університету чи проекту, за умови, що університет також братиме участь у фінансуванні цього ж проекту у попередньо визначених розмірах за рахунок власних коштів.

Не так часто, але все ж таки зустрічається в окремих країнах благодійне (філантропне) фінансування університетів. Його суть полягає в тому, що кошти отримуються від фондів, корпоративних донорів, або осіб, що діють

незалежно від уряду і на благо суспільства шляхом підтримки діяльності університету за рахунок грантів або не фінансових засобів (пожертви землі, будівлі тощо) або оперуючи своїми власними програмами.

У діяльності вузів також часто трапляється цільове фінансування, при якому кошти виділяються на досягнення конкретних цілей, поставлених державними органами. В цьому випадку кошти розподіляються через конкурсний відбір або ж безпосередньо виділяються університету.

Світова практика налічує величезне різноманіття моделей фінансування університетів. На основі проведеного аналізу їх можна умовно розділити на два види, залежно від джерела фінансування: державне та приватне.

Моделі державного фінансування характерні для університетів, що утримуються за рахунок коштів центральних, регіональних та місцевих органів влади. Моделі з приватним фінансуванням мають за основу приватні джерела фінансових ресурсів, а саме, грошові кошти студентів і домогосподарств, неурядових організацій, благодійних фондів та підприємств. На практиці досить важко зустріти чисту модель з державним чи приватним фінансуванням. Крім того, зустрічається безліч варіацій як всередині державної так і приватної моделей фінансування. Значимість кожної з моделей варіюється від однієї держави до іншої.

На сьогоднішній день існують країни, в котрих університети майже повністю фінансуються за рахунок державних коштів, зокрема державне фінансування вищої освіти становить 95 % і вище в скандинавських країнах (Данія, Фінляндія, Ісландія, Норвегія, Швеція), а також в Австрії, Бельгії, Чеській Республіці, Естонії, Франції та Німеччині [6].

Наступні дев'ять країн, а саме Угорщина, Ірландія, Італія, Нідерланди, Латвія, Польща, Словаччина та Іспанія, а також Великобританія за рахунок державних коштів покривають менше 90 % своїх видатків. Однак, державні органи влади цих країн у багатьох випадках можуть приймати рішення про введення, скасування або зміну рівня плати за навчання, тому для цих країн характерні як державні так і приватні моделі фінансування.

Для країн, що не входять в ЄС, але є членами ОЕСР, система фінансування вищої освіти характеризується більшою залежністю від приватного сектору. Наприклад, в США тільки половину від загального обсягу коштів на вищу освіту приходиться із бюджетних фондів.

Порівнюючи фінансування вищої освіти в чотирьох країнах, що не входять в ЄС, але є членами ОЕСР (Австралія, Канада, Нова Зеландія і Сполучені Штати), стає очевидним, що ці країни здатні краще диверсифікувати джерела фінансування, розподіляючи фінансове навантаження між державним і приватним сектором. Саме в цих країнах плата за навчання становить значну частку доходів вищих навчальних

закладів, однак це не є перепорою для державної підтримки, що надається студентам в різних формах, включаючи стипендії, гранти та кредити для того, щоб компенсувати будь-які негативні наслідки платного навчання та забезпечити доступність освіти на всіх її рівнях.

Більшість держав-членів ЄС дотримуються політики безкоштовної освіти на всіх рівнях (у тому числі вищої освіти), тому це потенційне джерело доходу не може бути використане ними для збільшення доходів університетів.

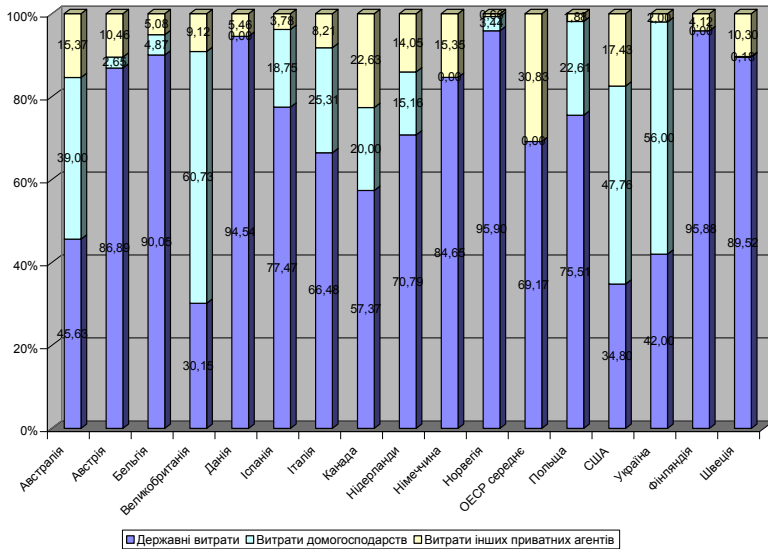
З кожним роком університети більшості країн постають перед зростаючою потребою в додаткових фінансових ресурсах, котрі вони не здатні отримати з приватних та державних джерел. Створення додаткових доходів з інших джерел сприймається все більш необхідним для довгострокового фінансового забезпечення університетів. Все частіше у структурі доходів вищих навчальних закладів з'являються надходження від надання послуг (наприклад, здача в оренду об'єктів, послуг громадського харчування, консультації і т.д.), благодійних коштів, а також грантові кошти. В середньому, ці типи додаткових джерел доходу перевищують 10 % доходу університетів [5, с. 27].

Велику роль у фінансуванні вищої освіти відіграють регіональні органи влади, причому вона варіюється від країни до країни. У таких країнах як Бельгія, Німеччина та Іспанія, регіональні органи влади здатні впливати на всі сфери фінансових відносин університетів. У Данії, Греції, Франції, Італії, Австрії, Швеції, Чехії та Польщі регіональні органи влади відіграють не значну роль у регулюванні фінансової діяльності вишів. У більшій частині європейських країн регіональні органи влади не здатні впливати на зміну моделей фінансування університетів, змінювати вартість навчання і це є характерним для Ірландії, Нідерландів, Фінляндії, Великобританії, Естонії, Латвії, Литви, Угорщини, Мальти, Словацької Республіки.

Дуже часто можна зустріти твердження про те, що витрати на вищу освіту повинна нести особа, яка здобуває вищу освіту або ж у розвинутих країнах фінансування вищої освіти здійснюється переважно за рахунок фінансових ресурсів домогосподарств. Однак, провівши аналіз структури витрат на освіту в окремих розвинутих країнах, освітні системи котрих мають хорошу репутацію, стає зрозумілим, що це повна невідповідність реальним фактам. Так на рисунку 1 відображено структуру витрат на вищу освіту в окремих розвинутих країнах.

Витрати українських домогосподарств становлять значну частку у структурі витрат на вищу освіту. В цілому ж недержавне фінансування освіти в Україні майже повністю відповідає витратам домогосподарств — частка витрат юридичних осіб є мізерною і знаходиться на рівні 2 %, тоді

як в інших країнах юридичні особи фінансують в середньому 4-5 %, а в ряді країн (Австралія, Австрія, Канада, Нідерланди, Німеччина, США, Швеція) — навіть більше 10 %.

Рис. 1. Структура витрат на вищу освіту*

*Примітка. Складено автором на основі [6,10]

Така ситуація є приводом для залучення у фінансування вищої освіти України інших приватних агентів, зокрема підприємств та корпорацій, які потребують відповідних фахівців. Заохочувальним стимулом можуть служити податкові пільги для підприємств, котрі готують фахівців для своїх потреб за власні кошти.

В Україні для фінансування університетів використовують модель, яка базується на потребах вузу. Фінансування вищих навчальних закладів України згідно даної моделі здійснюється з бюджету на підставі витрат минулих років. Обсяги фінансування повністю залежать від кількості студентів, що призводить до погіршення якості вищої освіти, адже університети не зацікавлені у відрахуванні неуспішних студентів. Формалізований контроль за виконанням державного замовлення ніяк не стимулює ВНЗ йти назустріч потребам суспільства, регіональним чи державним пріоритетам економіки. Під час формування пропозицій щодо обсягів державного замовлення ВНЗ здебільшого відштовхуються лише від своїх кадрових потреб. Фактично українські вузи перебувають у

постійній боротьбі за фінансові ресурси, щоб покрити свої поточні потреби. Покриття тільки поточних потреб університетів не дає можливостей для якісного надання освітніх послуг. Лише 3,5 % коштів у вітчизняних навчальних закладах спрямовується на матеріально-технічне переоснащення, ремонт приміщень, закупівлю транспортних засобів, техніки.

На підставі проведених досліджень можна зробити висновок про те, що варто використовувати більш гнучкі моделі фінансування українських університетів. Така гнучкість розглядається як пошук оптимальної моделі фінансування для різного виду діяльності або послуги. До того ж, варто змінити об'єкт фінансування, тобто слід відійти від фінансування потреб університету до фінансування конкретних завдань, цілей і отримання заздалегідь визначених результатів. В підсумку це призведе до підвищення відповідальності всіх членів освітнього процесу і дасть можливість ефективно використати обмежені фінансові ресурси.

При формуванні фінансової моделі українських університетів доцільно застосовувати диверсифікований підхід.

У загальному визначенні диверсифікація виникла внаслідок дії науково-технічної революції, необхідністю пристосування господарюючого суб'єкта до стрімких структурних змін, посилення конкурентної боротьби внаслідок насичення ринку. У цих умовах диверсифікація використовує переваги комбінування, проникнення в нові прибуткові галузі. І, власне, стабілізує діяльність господарюючого суб'єкта, робить його менш вразливим до спадів у тих чи інших сферах та видах діяльності. Завдяки цьому диверсифіковані суб'єкти господарювання значно стійкіші та конкурентоздатні, ніж вузькоспеціалізовані. Отже, диверсифікація – це організаційно-економічний фактор підвищення ефективності діяльності.

При впровадженні фінансової диверсифікації у діяльність вітчизняних вишів, на нашу думку, слід комбінувати та поєднувати різноманітні фінансові стратегії, тактики та фінансові механізми для кожного окремого виду діяльності установи, організації.

Так для фінансування навчання студентів, що є основною метою діяльності університетів, слід вдосконалити існуючу модель, за якої фінансування урядом здійснюється у межах 50 %, і за рахунок коштів домогосподарств - 50 %. Фінансування урядом на рівні 50 % доцільно збільшити і розбити на 2 етапи: перший етап – 30 %, другий етап – 20-30 %. Кошти першого етапу слід виділяти на початку навчального року для забезпечення нормального перебігу навчального процесу. Кошти у розмірі 20-30 %, необхідних для навчання студентів вузу доцільно виділяти на основі показників ефективності діяльності університету, до яких повинні увійти наступні показники: кількість вступників і кількість

випускників, кількість іноземних студентів, рівень успішності студентів, частка працевлаштованих випускників, кількість студентів, що беруть участь у міжнародних стажуваннях та програмах мобільності, що навчаються за рахунок грантових коштів, рейтингове оцінювання науково-педагогічних працівників вузу (сюди обов'язково слід включити міжнародні стажування, міжнародні публікації, рівень педагогічної майстерності викладачів). Така модель розподілу державних коштів повинна започаткувати здорову конкуренцію серед студентів, наприклад, якщо студент не повністю виконав навчальне навантаження, не вчасно здав сесію чи відсоток його успішності досить низький, його слід перевести на платне навчання, перевівши на його місце більш відповідального та успішного студента з платної форми.

Фінансування домогосподарств у структурі витрат на навчання студентів доцільно зменшити до 30 %, при цьому встановити критерії відбору абітурієнтів, які б забезпечували якісний контингент студентів. У системі вищої освіти прослідковується явище переважання кількості над якістю саме через низькі критерії відбору абітурієнтів. Вища освіта стала масовим явищем в Україні і тим самим втратила свої конкурентні позиції на внутрішньому та міжнародному ринку праці.

До фінансування навчання студентів слід залучати підприємства, установи, організації. Їх частка у структурі витрат на вищу освіту є мізерною – 2 %. Заохочувальним стимулом можуть служити податкові пільги для підприємств, котрі готують фахівців для своїх потреб за власні кошти. Тут не обійтися без виваженої фінансової політики держави щодо підтримки цієї ініціативи.

Ще одним джерелом фінансуванні академічної діяльності вузу повинні стати гранти і різноманітна фінансова підтримка для студентів, стимулюючи їх до кращих результатів у навчанні, підвищуючи особисту відповідальність за участь у навчальному процесі. На жаль, в Україні активно не застосовується кредитування студентів для здобуття вищої освіти. Тому потребує вдосконалення сам механізм надання, одержання та повернення кредитів для навчання. Для підтримки талановитої студентської молоді доцільно впроваджувати премії, розмір яких доцільно переглядати за результатами кожної сесії.

Якщо ми говоримо про фінансування науково-дослідної діяльності університету, то тут повинна діяти модель за результатами діяльності. Віддача від коштів, вкладених в наукові розробки та дослідження має бути максимальною, при цьому ефект має носити як фінансовий так і суспільний відтінок.

Вищі навчальні заклади України є специфічним видом суб'єктів господарювання. З одного боку, вони виконують функції держави у

створенні суспільного продукту «вища освіта», а з іншого боку є повноправними суб'єктами господарських відносин. Переважна більшість українських ВНЗ мають у користуванні сотні гектарів земельних ресурсів, гуртожитки, техніку, санаторно-курортні заклади, власні підприємства тощо. Університети мають право провадити власну фінансово-господарську діяльність, а ведення фінансово-господарської діяльності передбачає одержання прибутку. Тому даний вид діяльності повинен здійснюватися тільки на засадах самофінансування та рентабельності. При цьому, ведення фінансово-господарської діяльності вузу повинно всебічно сприяти основній меті діяльності вузу – надання якісних освітніх послуг та провадження ефективної науково-дослідної роботи. Однак заклади освіти переважно належать до державної власності, тому всі їхні активи також є державними, відповідно існують суттєві обмеження щодо управління ними, керівництво ВНЗ не може вільно розпоряджатися власними активами. Українським університетам сьогодні вкрай необхідна фінансова автономія, яка дозволить вирішити проблеми фінансування, і покращити якість та конкурентоспроможність вищої освіти.

З цією метою слід надати їм реальну фінансову автономію, усунувши протиріччя в чинному законодавстві. Вищі навчальні заклади України сьогодні відчувають гостру нестачу фінансових ресурсів, а це вимагає пошуку альтернативних шляхів та джерел їх фінансового забезпечення, що неможливо зробити без автономії, зокрема, фінансової. Якщо держава на сьогодні не в змозі забезпечити вищі навчальні заклади достатніми фінансовими ресурсами для їх повноцінного функціонування, то повинна хоча б дозволити їм заробляти та вільно розпоряджатися власними коштами.

Пошуки та розробка ефективної моделі фінансування університетів повинні враховувати всі види діяльності університету та ґрунтуватися на засадах ефективності, прозорості та автономії і служити основній меті – надання якісних освітніх послуг, підготовка затребуваних фахівців на ринку праці, а також проведення результативних наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Вахович І. Фінансове забезпечення вищої освіти: методологія та механізми реалізації в умовах формування соціально-орієнтованої ринкової економіки [Текст] / І. Вахович, Ю. Волинчук. – Луцьк: РВВ ЛНУ, 2010. – 288 с.
2. Константюк Н.І. Проблеми реформування фінансового забезпечення вищої освіти в Україні / Н.І. Константюк // Світ фінансів. – 2016 – № 1. – С. 172-183
3. Куклін О.В. Економічні аспекти вищої освіти [Текст] / О.В. Куклін. – К.: Знання України, 2008. – 331 с.
4. DEFINE Thematic Report: Performance-Based Funding of Universities in Europe by Anna-Lena Claeyss-Kulik and Thomas Estermann: European University Association. – 2015. – 61 p.

5. Designing strategies for efficient funding of higher education in Europe by Thomas Estermann, Enora Bennetot Pruvot and Anna-Lena Claeys-Kulik: EUA. – 2013. – 20 p.

6. Education at a Glance 2014: OECD Indicators, OECD Publishing [Electronic resource] / Access' regime: http://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2014_eag-2014-en;jsessionid=1vq3qgkpmv9h.x-oecd-live-03

7. Friedel J., Thornton Z., D'Amico M., Katsinas St. «Performance-Based Funding: The National Landscape,» Education Policy Center. September 2013. [Electronic resource] / Access' mode: http://uaedpolicy.ua.edu/uploads/2/1/3/2/21326282/pbf_9-17_web.pdf

8. National Conference of State Legislatures. 2015. «Performance-Based Funding For Higher Education» [Electronic resource] / Access' mode: <http://www.ncsl.org/research/education/performance-funding.aspx>

9. OECD (2013), OECD Science, Technology and Industry Scoreboard 2013, OECD Publishing [Electronic resource] / Access' mode: http://dx.doi.org/10.1787/sti_scoreboard-2013-en

10. World Bank Open Data [Electronic resource]. – Access' mode: <http://data.worldbank.org>